

Aan de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Horst, 26 mei 2025

Betreft: bijdrage aan bezoek aan Horst aan de Maas

Geachte minister, geachte heer Van Hijum,

We stellen het als Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten Horst aan de Maas¹ (hierna ‘de werkgroep’) op prijs u te hebben kunnen spreken over het onderwerp arbeidsmigratie. Het is de bedoeling dat u met nieuw beleid en nieuwe wetgeving komt en daar dragen wij graag aan bij. Ook de gemeente Horst aan de Maas (hierna ‘de gemeente’) heeft recent ook haar voornemens voor nieuw beleid gepubliceerd en daarin zijn veel van de door de werkgroep belangrijke punten opgenomen. De werkgroep heeft kritische aanbevelingen en aanvullingen geformuleerd op dit voorgenomen beleid en heeft die reactie als bijlage 1 aan deze brief toegevoegd.

Arbeidsmigratie heeft grote gevolgen voor de migranten, de landen van herkomst en de gastlanden. De impact is merkbaar op lokaal niveau. Gemeenten die daarop beleid willen voeren, zijn voor een groot deel afhankelijk van wat buurgemeenten, hogere overheden en bedrijven doen. Sneller doorvoeren van de aanbevelingen van het Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten zou kunnen helpen: overlast voor omwonenden verminderd en gemeenten kan het helpen bij het ontwikkelen van adequaat beleid.

In onderstaande willen wij ingaan op een aantal onderwerpen die wij van belang vinden bij de ontwikkeling van beleid.

Kan Nederland niet zonder arbeidsmigranten?

Zowel overheden als sectoren van het bedrijfsleven benadrukken het belang van arbeidsmigranten vanwege de vergrijzing en krapte op de arbeidsmarkt en er wordt vaak gezegd dat Nederlanders het werk van arbeidsmigranten niet willen doen, hoewel dit slechts incidenteel het geval is (zie bijlage 2). Naar de mening van de werkgroep een mythe. Er wordt door de “arbeidsmigrantenindustrie” veel werk *gecreëerd* voor arbeidsmigranten dat op zich vaak weinig meerwaarde oplevert voor samenleving en economie. Kijken we naar migratiegolven in de vorige eeuw, dan zien we dat de industrieën waarin toentertijd de “gastarbeiders” werkzaam waren, nu vrijwel geheel uit Nederland verdwenen zijn. Daarnaast leidt arbeidsmigratie uit lage-lonenlanden tot concurrentie op de arbeidsmarkt die de lonen in Nederland lager houdt dan gewenst. Hogere lonen zouden niet alleen een positief effect hebben op de welvaart van Nederlanders, maar zou bedrijven ook stimuleren om te robotiseren en te automatiseren, wat de arbeidsproductiviteit zou verhogen². Bovendien trekken we arbeidskrachten aan uit landen waar die arbeidskrachten zelf hard nodig zijn. Het verdient dan ook aanbeveling om beleid te ontwikkelen, dat de instroom van arbeidsmigranten reguleert. Werkgevers zouden moeten aantonen dat het werk niet gedaan kan worden zonder arbeidsmigranten, willen ze een werkvergunning kunnen krijgen.

¹ De Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten is sinds 2018 actief op het gebied van arbeidsmigratie en huisvesting. De start was een geheime notitie van het College van B&W over vergunningaanvragen voor arbeidsmigranten, vanwege de hoge aantallen. Veel van deze aanvragen zijn gerealiseerd ondanks buurtprotesten en de inspanningen van de werkgroep, waaronder rechtszaken en demonstraties.

² Volgens de ‘Wet van Kleinknecht’. Emeritus-hoogleraar Kleinknecht heeft veel onderzoek verricht waaruit blijkt dat loonmatiging en flexibilisering van de arbeidsmarkt een negatieve impact hebben op innovatie en de groei van de arbeidsproductiviteit.

Voorstellen voor een beter migratiebeleid zijn eerder ingebracht, waaronder de Tweede Kamerfracties van SP en ChristenUnie: "Een eerlijker migratiebeleid voor Nederland".

Het invoeren van een verplichte "Effectrapportage bij nieuwe bedrijvigheid" kan ook helpen om het aantal arbeidsmigranten te verminderen, maar moet dan wel mede geschreven worden vanuit het perspectief van zowel arbeidsmigranten als omwonenden. Bovendien moet er meer nadruk worden gelegd op de ontwikkeling van arbeidskrachten uit Nederland zelf, naast het ontwikkelen van talent bij de al aanwezige arbeidsmigranten.

Tenslotte kunnen we in dit kader wijzen op de zogenaamde "arbeidsmigratieparadox", die verwijst naar het fenomeen waarbij arbeidsmigranten in Nederland gebruikmaken van voorzieningen en diensten die op haar beurt ook arbeidskrachten nodig hebben. Naarmate het aantal arbeidsmigranten toeneemt, groeit ook de vraag naar meer arbeidskrachten in die sectoren, wat kan leiden tot tekorten, bijvoorbeeld in de zorg en de woningmarkt.

Regionale ontwikkeling

In de regio Noord-Limburg werd jaren geleden een groot bedrijventerrein (Greenport) ontwikkeld om de vermeende hoge werkloosheid aan te pakken. Maar veel bedrijven die zich er vestigden, maakten vooral gebruik van arbeidsmigranten in plaats van lokale arbeidskrachten. Slechts 25% van de productie op Greenport is voor de Nederlandse markt; de rest is voor het buitenland (zie bijlage 3). Distributiecentra, die op zoek zijn naar lage kosten en hoge opbrengsten, werven veel arbeidsmigranten. Dit leidt bijvoorbeeld tot grootschalige huisvestingslocaties, zoals bij VidaXL met 600 bedden. Deze locatie, onder windmolens met veel slagschaduw en geluidsoverlast, bevat ook een parkeerplaats waar vrachtwagenchauffeurs illegaal in hun vrachtwagens overnachten. De gemeente Venlo werkt hieraan mee, ondanks bezwaar en beroep, met een uitspraak van de rechter die in juni wordt verwacht. In een artikel van NRC wordt nader ingegaan op achtergronden van VidaXL (zie bijlage 4).

Grootschalige huisvesting

In de Tweede Kamer vond een discussie plaats over de motie van SP-Kamerlid Van Kent betreffende huisvestingslocaties. De meerderheid van de Kamer steunde deze motie. U was van mening dat grotere locaties soms nodig zijn om problemen in wijken te voorkomen. In een gecoördineerde actie herhaalden VVD-wethouders³ dit argument in een oproep aan u. De werkgroep meent dat het argument niet valide is. Er zijn twee soorten huisvesters: eigenaars van grotere complexen, zoals vast-goeduitbaters en uitzendbureaus, en huisvesters die panden in woonwijken opkopen of huren om door te verhuren.

Er is weinig uitwisseling tussen deze groepen, omdat de huisvesters in woonwijken niet gaan huren in de duurdere grootschalige locaties. De tweede groep (o.a. de huisjesmelkers onder hen) zullen arbeidsmigranten blijven huisvesten in woonwijken vanwege de hoge winst. Bij het werven en huisvesten van arbeidsmigranten leidt een toename van beschikbare bedden juist tot meer arbeidsmigranten in plaats van een verplaatsing en vervolgens ontstaat er juist meer overlast in gemeenten.

³ Het is bekend dat de VVD een ruim sponsorbedrag heeft ontvangen van Frank van Gool, Otto Work Force en de partner van Van Gool (initiatiefnemers van grote huisvestingslocaties!) en dat maakt dat de onafhankelijkheid van deze VVD-wethouders in twijfel kan worden getrokken.

Als het argument van een tekort aan huisvestingsmogelijkheden geldig zou zijn, waarom zijn grotere locaties dan niet volledig bezet en kan Kafra gemakkelijk arbeidsmigranten inruilen voor vluchtelingen/asielzoekers, zoals in Peel en Maas en Venlo?

Voorgenomen beleid Horst aan de Maas

Horst aan de Maas heeft een beleid waarin in de woonkernen maximaal twee arbeidsmigranten per woonhuis en buiten de kernen locaties met maximaal 99 bedden voor arbeidsmigranten worden toegestaan. Dit beleidsvoornemen is onder andere gebaseerd op een discussie in de gemeenteraad op basis van stellingen, waarbij een meerderheid *tegen* meer grootschalige shortstaylocaties was. De werkgroep is overigens van mening dat 99 bedden per locatie soms te veel is en stelt voor om dit aantal verder te verlagen, afhankelijk van de specifieke situatie. Bij een lager aantal dan de 99 bedden is het rendement voor de huisvester weliswaar lager, maar de beheersbaarheid én de mogelijkheden om integratie te bevorderen zijn dan groter⁴. Naarmate huisvestingslocaties groter zijn, wordt het beheer strenger en komen de rechten van de arbeidsmigranten (op basis van de Universele rechten van de mens, het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens⁵ en de bepalingen die verbonden zijn aan het vrij verkeer van werknemers binnen de EU⁶) in het gedrang.

Ook het argument van de VVD-wethouders dat grote huisvestingslocaties beter zouden kunnen voldoen aan de Roemer-normen klopt niet. De grote huisvestingslocaties in de regio (bijvoorbeeld Kafra met respectievelijk 425 en 800 bedden en VidaXL met 600 bedden) voldoen niet aan de Roemernormen. Zij voldoen aan de SNF-norm, die nu opgenomen is in het Wtta-normenkader. SNF accepteert twee personen op een kamer van 12 m², terwijl de Roemernorm één persoon per kamer van 15 m² vereist.

SNF-normen

Het SNF is een privaat keurmerk waarop – zo heeft minister Keijzer geantwoord op Kamervragen - de overheid nets kan verordenen. *Als u de SNF-norm wilt handhaven in het Wtta-normenkader, dan vergt dat naar de mening van de werkgroep gerichte aanpassingen. Zo zou de SNF-norm in overeenstemming moeten worden gebracht met de Roemernorm. Daarnaast verzoekt de werkgroep u voor te zorgen dat het locatieregister van de SNF opengesteld wordt voor gemeenten.* Nu is dat register moeilijk toegankelijk en opent SNF het register voor gemeenten slechts onder voorwaarden die als chantage worden gezien. De werkgroep heeft overigens ervaren dat SNF in de praktijk sowieso nalatig is in de controle van haar normen bij huisvesters. Bij een locatie in Horst kregen arbeidsmigranten toegang voordat het SNF-keurmerk werd toegekend, ondanks problemen met brandveiligheid. Er is melding gemaakt van deze situatie, waarop SNF bedankte voor de melding en aangaf dat één keer per jaar steekproefsgewijs inspectie plaats vindt. In het kader van de privacy wordt aan de melder geen informatie verstrekt over het resultaat van de inspectie, waardoor burens onzeker blijven over de naleving van normen door huisvesters.

⁴ In het rapport “Een langetermijnperspectief voor EU-arbeidsmigranten”, geschreven door OpenEmbassy in opdracht van de gemeente Hollands Kroon, geeft daarin belangrijke onderzoeksgegevens die dat ondersteunen. Het rapport is in bijlage 5 terug te vinden.

⁵ Bijvoorbeeld in artikel 8 staat dat “een ieder het recht heeft op respect voor zijn privé leven”.

⁶ Bijvoorbeeld “het recht om op gelijke voet behandeld te worden als onderdanen van de EU-lidstaat waar ze zich vestigen. Ze hebben dezelfde sociale en economische rechten”!

Waar het gaat om het pleidooi van de VVD-wethouders vóór grootschalige huisvestingslocaties is vermeldenswaard dat dezelfde wethouders de plannen van minister Keijzer om vaste huurcontracten voor arbeidsmigranten in te voeren, verwerpen, omdat dit volgens hen werkgevers zou belemmeren huisvesting aan te bieden en nadelig zou zijn voor de ontwikkeling van hoogwaardige huisvesting. De commissie Roemer pleitte in het kader van het scheiden van werk en huisvesting (om de afhankelijkheid te verminderen) juist voor vaste huurcontracten!

Tenslotte is het maar de vraag of arbeidsmigranten zelf in grootschalige locaties willen wonen. Bij grootschalige huisvestingslocaties komt meer dakloosheid voor en bestaan sterkere afhankelijkheidsrelaties. Grote shortstaylocaties creëren een parallelle samenleving zonder binding met de lokale gemeenschap. Hoewel deze locaties een 'compleet pakket' bieden dat het werken in Nederland vergemakkelijkt, versterken ze de afhankelijkheidspositie van de migranten ten opzichte van hun werk en uitzendbureaus, en verzwakken ze de verbinding met lokale diensten en organisaties (zie ook bijlage 5).

Integratie

Integratie is cruciaal, zo heeft het verleden bij migratiegolven in de vorige eeuw bewezen, met problemen en weerstand die nu nog hun weerslag hebben. De slechte integratie van arbeidsmigranten wordt ook nu weer mede veroorzaakt door gebrekkige taalverwerving. Dit komt door hun geïsoleerde leefomstandigheden, vooral ook in grootschalige huisvestingslocaties, afhankelijkheid van huisvesters en uitzendbureaus voor communicatie, lange werkdagen en werkweken, en het gebrek aan interesse van werkgevers om taallessen te faciliteren of te financieren.

Huisvesters voeren, onder druk van gemeentebestuur om overlast tegen te gaan, strenger beheer in, wat leidt tot beperking van vrijheden van arbeidsmigranten (zoals geen alcoholgebruik). Dit dwingt arbeidsmigranten om vertier buiten te zoeken, wat overlast veroorzaakt en tot verwijdering en minder integratie met omwonenden leidt. Grotere huisvestingslocaties versterken dit effect.

Ondanks dat onderzoeken aantonen dat “shortstay-arbeidsmigranten” vaak “longstay-arbeidsmigranten” worden, blijven beleidsmakers (ook in Horst aan de Maas) taalverwerving voor deze groep afwijzen. Ze baseren dit op de vermoede intentie van arbeidsmigranten om kort te verblijven. Hoewel intenties belangrijk zijn, blijkt in de praktijk dat veel seizoensarbeid langer duurt (door opeenvolgende teelten) en arbeidsmigranten jaarlijks bij hetzelfde bedrijf terugkeren.

De flexibilisering van de arbeidsmarkt belemmert arbeidsmigranten in hun integratie en maakt hen kwetsbaar en afhankelijk van uitzendbureaus. Dit gegeven moet meegenomen worden in de overwegingen voor taalverwerving en integratie. Verder is taal op de werkvloer, vooral uit veiligheidsoverwegingen, belangrijk. Daarom moet taalverwerving en integratie ook voor kortverblijvende arbeidsmigranten volgens de werkgroep nader uitgewerkt worden.

Bij de integratie van longstay-arbeidsmigranten moet naast taalverwerving ook gewerkt worden aan inburgeringsvoorzieningen. De Nederlandse democratie kent cruciale waarden zoals een open samenleving, godsdienstvrijheid, mensenrechten, cultuur en de rechtsstaat, die nieuwkomers moeten omarmen. De werkgroep acht het belangrijk om arbeidsmigranten de mogelijkheid te bieden om via "sleutelfiguren" of "sleutelpersonen" (vrijwilligers) te integreren in de Nederlandse samenleving. En als het gaat om het vinden van “recht” pleit de werkgroep in haar reactie aan de gemeente over het voorgenomen beleid voor het invoeren van een “arbeidsmigrantenvertrouwenspersoon”, naar analogie van de “patiëntenvertrouwenspersonen” in de psychiatrie (zie bijlage 1).

De kosten voor de integratie van arbeidsmigranten worden grotendeels gedragen door de samenleving, terwijl werkgevers, uitzendbureaus en huisvesters de voordelen genieten. De gemeente Horst aan de Maas probeert deze kosten gedeeltelijk door te schuiven naar de bedrijven, maar het grootste deel blijft toch voor rekening van de belastingbetalers.

Tenslotte: de notitie “Een langetermijnperspectief voor EU-arbeidsmigranten in de gemeente Hollands Kroon” biedt inzichten over hoe arbeidsmigranten volledig kunnen integreren in de lokale samenleving. De notitie, bijgevoegd als bijlage 5, wordt aanbevolen voor het ontwikkelen van integratiebeleid.

De situatie in Horst aan de Maas

Er is een aanzienlijke druk op de woningmarkt in Horst aan de Maas, zo blijkt uit recent woningbehoefteonderzoek. De vraag naar betaalbare woningen is fors gestegen, vooral voor huishoudens met een laag inkomen, die nauwelijks een koopwoning kunnen vinden. Het aantal reacties op sociale huurwoningen is met 85% gestegen, met wachttijden die boven de zeven jaar uitkomen. De komst van arbeidsmigranten draagt bij aan de druk. Kwetsbare groepen, zoals starters, ouderen en mensen met een zorgvraag hebben steeds meer moeite om een passende woning te vinden. Arbeidsmigranten zoeken uiteindelijk betaalbare woningen in wijken met sociale huurwoningen, zoals de Norbertuswijk, buurt In de Riet en de Mussenbuurt.

Ander Onderzoek in opdracht van de gemeente toont verder aan dat arbeidsmigranten in bepaalde wijken nauwelijks contact hebben met bureaus, wat de verbinding in de buurt verzwakt en sociale spanningen kan verhogen. Het woningbehoefteonderzoek waarschuwt voor de gevolgen van een eenzijdige bevolkingsgroei door te veel woningen aan arbeidsmigranten toe te wijzen, wat kan leiden tot leegstand, verminderde buurtbetrokkenheid en overbelasting van voorzieningen. De conclusie is dat het grote aantal arbeidsmigranten voor problemen zorgt, niet de arbeidsmigranten zelf.

De werkgroep erkent dat de besproken bevindingen slechts een beperkt deel van de relevante informatie voor de minister vormen en dat er talloze diepgaande onderzoeken beschikbaar zijn. Toch hoopt de werkgroep met deze brief bij te dragen aan een beleid dat zowel arbeidsmigranten als burgers ten goede komt.

De werkgroep verzoekt het ministerie om op de hoogte gehouden te worden van het gebruik van hun bijdrage, gezien de complexiteit en voortdurende ontwikkeling van het thema arbeidsmigratie. De werkgroep wil binnen haar mogelijkheden blijven bijdragen aan de beleidsontwikkeling en wensen het ministerie daarbij succes.

Met vriendelijke groet,

Namens de Werkgroep Huisvesting Arbeidsmigranten Horst aan de Maas,

Paul Geurts